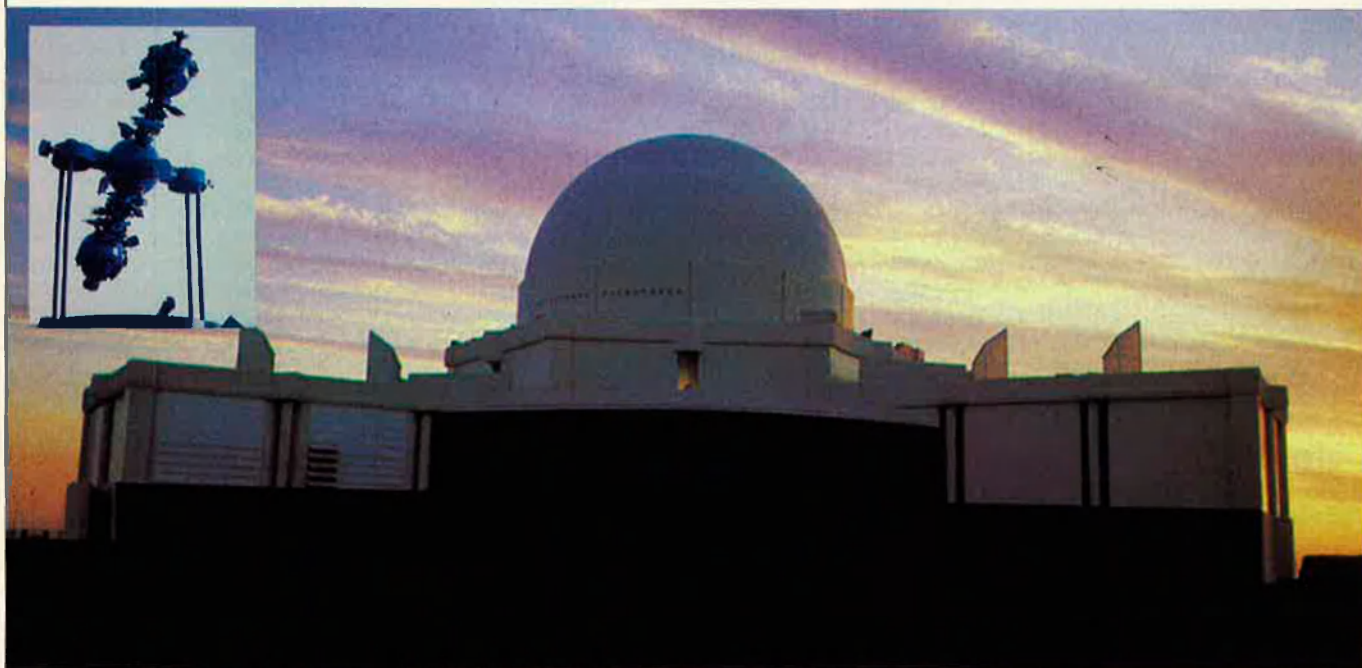

Compaginar vacances i astronomia

Estels d'estiu

Observatoris, planetaris, escenaris de la revolució astronòmica... Oferim unes quantes destinacions per als aficionats a l'observació del cel.

Als Països Catalans, hi ha tres planetaris: un a Castelló i dos a Barcelona. Però ben a l'abast, a l'estranger, també n'hi tenim des de Praga a Viena.

S. DE PABLO / ARXIU

Les vacances d'estiu són un bon moment per dedicar-nos a les activitats que durant l'any no podem practicar. Als Països Catalans no hi ha molts aficionats a l'astronomia. Per combinar viatge de vacances i aquest altre entreteniment, es poden realitzar visites a alguns observatoris, planetaris o llocs amb referències astronòmiques. Sens dubte, un dels objectius preferits podria ser viatjar fins al Mauna Kea, un volcà extingit de les illes Hawaii, on hi ha una sèrie de telescopis, construïts entre diferents estats i que proporcionen alguns dels més importants descobriments astronòmics. L'alçada de més de 4.000 metres i l'aire pur facilita l'observació, cada vegada més difícil a altres llocs.

Però com que no tothom pot viatjar a Hawaii, us proposem altres objectius més propers. Així, si us arribeu a la ciutat polonesa de Torun -uns 200 quilòmetres al

nord-est de Varsòvia- podeu visitar la casa natal de Nicolau Copèrnic, l'home que va treure la Terra del centre de l'univers i va explicar que el nostre i els altres planetes eren simples gregaris que donaven voltes al Sol. La casa, en un edifici del segle XV, acull el museu Copèrnic.

Però Tolun no és l'únic escenari de la revolució cosmològica. Tycho Brahe i Johannes Kepler, posteriors a Copèrnic, van defensar les tesis heliocèntriques del polonès. Van treballar al castell de Benatek -Benátky- uns 35 quilòmetres als nord-est de Praga. Brahe, danès, era el matemàtic oficial de l'emperador Rodol II. El neerlandès Kepler el va succeir i va viure a Praga fins al 1612.

Però Brahe no havia començat a treballar a Benatek, sinó a una illa situada entre Dinamarca i Suècia. Es tracta de l'illa de Ven o Hven i diuen que és tan inhòspita que tots dos països es barallen perquè

se la quedi l'altre, en comptes de fer-ho per obtenir-ne la sobirania, com sol passar en totes les demandes territorials. L'observatori d'Uraniborg, fet construir per Brahe, està sent restaurat i se'n podrà veure la forma i grandària amb una estructura d'acer, a més de seguir-hi la vida de l'astrònom.

Si heu passat per Praga, no oblideu el rellotge astronòmic de l'ajuntament. És realment espectacular. I si voleu un rellotge astronòmic que es trobi més a prop, entreu a la catedral d'Estrasburg. Un model primitiu ja funcionava el segle XIV. Aturat diverses vegades, va ser posat a punt el 1838. Té un mecanisme molt sofisticat que permet conèixer les fases de la lluna, els eclipsis de Sol, les hores de posta i sortida i els estels que es poden veure cada nit a Estrasburg. El calendari perpetu marca també els anys de traspàs i situa les festes variables. El dies de la setmana hi

Els seguidors de l'astronomia tenen excuses per sortir i compaginar vacances i afició.

ARXIU

apareixen representats per diversos deus.

Si el que us fa il·lusió és fer observacions astronòmiques de nit –com se sol fer– però veient el Sol, no teniu més remei que anar al Sol de mitjanit. Algunes zones del continent tenen, a l'estiu, llum solar les 24 hores del dia –a l'hivern els passa justament el contrari i la foscor és permanent–. Cal anar al nord de la península escandinava entre finals de maig i mitjans de juliol, per la qual cosa enguany ja heu fet tard. Però podeu programar-ho per l'any que ve. Al Cap Nord –Nordkapp– el fenomen es produeix del 13 de maig al 30 de juliol. Més al sud, el Sol de mitjanit dura menys dies.

Però potser no voleu ni recordar la revolució cosmològica, ni veure el Sol de mitjanit, ni visitar observatoris de fa segles. Per això, ara us proporcionarem dades sobre observatoris astronòmics ben actuals i sobre planetaris. Si passeu el Canal de la Mànega podeu arribar-vos Ajodrell Bank, vora Manchester. Allà hi ha un radiotelescopi de 75 metres de diàmetre i un centre per atendre turistes interessats en l'astronomia. Si els 76 metres de diàmetre encara no us criden l'atenció, viatgeu a Colònia. Allà hi ha el radiotelescopi mòbil més gran del món: 100 metres de diàmetre. Anem ara a observatoris situats a grans altures. Hem d'agafar la direcció contrària i anar al sud de la península ibèrica. Al Pico Veleta hi ha la carretera més alta d'Europa. Una mica més avall, a 2.850 metres, podeu visitar, cada dia d'estiu, un radiotelescopi de 30 metres. No lluny de Granada podeu veure el de Calar Alto, situat a la serra de Los Filabres, a 2.160 metres. Una cúpula de 43 metres d'alt protegeix el telescopi de 3,5 metres de diàmetre. Una mica més a prop tenim altres observatoris. A Niça hi ha el Mont Gros, fundat el 1881. S'hi instal·laren els

grans telescopis del segle passat. Cada dissabte hi ha dues visites, a les tres de la tarda i mitja hora més tard, en què es pot veure la gran cúpula i el telescopi de 76 centímetres de diàmetre. Les visites en grup es poden concertar a través de l'associació Persec, al 93.41.23.04. La mateixa agrupació us informarà sobre l'Astrorama de la Trinitat, on hi ha sessions de planetari, d'iniciació a l'astronomia, etc.

Més a la vora tenim l'observatori astronòmic d'Aniane, a uns 30 quilòmetres de Montpeller. Tot l'estiu s'hi pot anar de 10 a 12 i de 14 a 18. Hi ha sessions d'observació del Sol. També s'hi fan jornades

de vespre. Es pot trucar al 67.45.60.00 per a més informació.

I ja molt a prop teniu l'observatori de Migdia Pirineus. Situat a 2.675 metres, s'hi accedeix per la carretera del Tormalet. Després, 200 metres de pujada a peu. Sortosament, a dalt hi teniu bar, telèfon, infermeria i una botiga de records. Hi ha visites comentades i una pel·lícula, però els telescopis resten amagats al públic.

Potser en comptes de veure observatoris voleu anar a planetaris o visitar algun parc-museu. En aquest darrer sentit teniu una opció vora París, al Parc dels Estels. Malauradament, tanca a l'agost. Si no, hi podríeu veure una exposició de 700 metres quadrats que ens presenta el cel i les constel·lacions en relleu. Si voleu informació, truqueu al 39.74.75.10. Més senzill i més proper és el parc muntat per uns astrònoms aficionats a Els Angles, vora Avinyó. Recomanat per infants, per la seva senzillesa, permet visitar tot el sistema solar passejant entre garrigues.

De planetaris en tenim molts ben a l'abast. Des de Praga i Viena a Lisboa, podeu triar els de la Vilette de París, Berlín, Munic, Ginebra, Madrid, Sevilla, Londres i d'altres. I si no us voleu moure dels Països Catalans, també n'hi tenim. El planetari de Castelló, situat al Passeig Marítim, va obrir les portes fa poc més d'un any. És

el primer del País Valencià i si més no fins al 1994 –any en què es podria obrir el de la Ciutat de la Ciència de València– serà l'únic. A Barcelona n'hi ha dos: el del Museu de la Ciència i el Planetari de Barcelona.

Quant a observatoris, es va obrir fa poc més d'un any el de Mallorca, situat a Costitx, realitzat gràcies a l'ajuda de la Conselleria de Cultura del govern Balear. També està a punt el nou observatori de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, construït al Parc de Catalunya.

A fora o a casa, doncs, els seguidors de l'astronomia tenen excuses per sortir i compaginar vacances i afició. Cal aprofitar el cel clar de l'estiu i el temps lliure per a mirar els estels.

Xavier Duran

